

Hiidlased alustavad Alari-muuseumi rajamist

23.08.2004 00:01

Küllike Rooväli, reporter

Veel sel nädalal hakkavad segupüttidega autod Hiiumaale voorima, et valada vundament juba viis aastat Sõru sadamas seisva ajaloolise purjelaeva Alar ennistamistöökajale.

Mitu kuud kestva ehitustöö tulemusena peab enne sõda Eestis ehitatud, aastakümneid maailmameredel sõitnud ja sellistest alustest ainsana kodumaale tagasi jõudnud laev saama peale teda ilma tujude eest kaitsva katuse.

Kaugele paistab see nii, nagu oleks kliiverpoomiga Soela väina poole sihtiv kuunar taas täispurjes sadamast välja merele sõitmas. Arhitektuuriliselt ainulaadset purjeriided varikatust on vaja, et päästa kaldale tõstetud vana laev edasisest lagunemisest ning alustada tema ennistamist.

Kui vundament septembri lõpuks kuivanud, tahab Emmaste vald kolmemastilise mootorpurjeka hulga traktorite jõuga tema praegusest asukohast, Sõru sadamasse ehitatud algeliselt slipilt mõnikümmend meetrit edasi tõmmata. Põhitööga saadi hakkama mullu, kui kaheksa hiigeltraktorit lohistasid 260 tonni kaaluva laeva teda trossidest sikutades veest välja.

Ootavad Euroopast raha

Paari nädala taguse otsuse järgi hakkab Alari «vundamenti» rajama Hiiumaa ehitusfirma AS Rammar, mis võitis vähempakkumise laevale katusekonstruktsioonide ehitamiseks.

Hiidlaste seni rahapuuduses vaevelnud kavad vana laeva ennistama hakata said taas tuule purjedesse, kui Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) ja projekte koostada aidanud Sampo pank projektile öla alla panid. Viimase kutsel ja kulul kogunesid ülemöödunud nädalal purjelaevaga Iris tehtud merereisile Alari saatust arutama ka Hiiumaa ettevõtjad.

Alari taastamise ühe eestseisja, Ernst Jaaksoni Sihtasutuse juhataja Kalev Kotkas ütles, et praegu oodatakse hingevärinal EASi kaudu Euroopa Liidu turismi rahastamist toetava struktuurifondi Phare ESC otsust. Fondi kaudu taotles vald 4,5 miljonit krooni toetusraha, millele peab ise lisama 15 protsenti omafinantseeringut.

Jääb laev-muuseumiks

Emmaste vallavanem Heller Sööl selgitas, et esialgsete kavade järgi saab Alarist muuseumilaev, mida hakatakse sealsamas taastama – laeva juurde tuleb ka töökoda. Ühtse terviku moodustavast kompleksist saab ühtlasi nii laevaehituskoda kui turismimagnet, kus huvilised saavad raha eest ehitustööd jälgida ja ehk ka ise mõne naela laeva kereesse lüüa.

Esialgsete plaanide järgi saab Alarist laev-muuseum, mis jääbki oma vundamendile Sõru sadamasse, olles ühtlasi nii turismiobjekt kui ka mälestusmärk hiidlaste ja kogu Eesti laevaehituskunstile. Kotkas ei välista, et kunagi sõidab Alar või temast tehtud koopia taas merd. Sellele kavale seab aga piirid raha – kui muuseumlaeva võib valmis saada kümnete miljonite kroonidega, siis sõitva laeva ehitus nõuab sadu miljoneid.

Samasugused projektid on väga edukad olnud Soomes ja mujal põhjamaades, kus turismiobjektina raha teenides on õnnestunud mitmeid vanu laevu taas korda seada. Seesugust laevataastamise projekti tahtis Saaremaal Sõrves järgmisel kevadel alustada ka purjeka Iris omaniku Herkki Haldre eestvõttel loodud MTÜ Eesti Purjelaevad.

Paraku uppus juulis Soomest ostetud ainus allesolev Eestis ehitatud kaljas Hval, endise nimega Vaal, teel Eestisse.

Haldre sõnul on kavas Hval merepõhjust üles tõsta, kuid tänavu seda ilmelt teha ei jõua. Haldre ütles, et ei näe Alari ja Vaala projektides konkurentsi, mis takistaks Alari ehitajaid igati nõu ja jõuga abistamast.

Alar – ainus koju naasnud purjelaev

- Ainsa sõjaeelse Eestis ehitatud purjelaevana tagasi koju jõudnud Alar valmis 1939. aastal Hiiumaal Emmaste rannas Öngu mehe Friedel Veski eestvõttel, laevameistriks oli saarlane Peeter Himmist.



Praegu seisab kolmemastiline mootorpurjekas Hiiumaal Sõru sadamas algelisel slipil.
Foto: Küllike Rooväli

- Kolmemastilise kuunartaglastusega mootorpurjeka kandevõime on 180 tonni, alus on 36 m pikk ja 7 m lai.
- Alar on seilanud ka nimede alla Kuurland ja Arne mitme riigi, Nõukogude Liidu, Panama ja USA lipu all. 1969. aastast, kui laevaomanik Arnold Türi hakkas seda restaureerima, seisis alus 30 aastat Taanis Habro sadamas.
- 1998. aastal õnnestus hiidlastel laev kätte saada sümboolse ühe USA dollari eest, Alar jõudis Sõru sadamasse 27. juulil.
- 2003. aastal õnnestus laev traktorite jõul suuremate kahjudeta kaldale tõmmata, sest veel üks aasta Sõru sadama kai ääres oleks alusele saatuseks saanud.

Allikad: Emmaste vald, Ernst Jaaksoni Sihtasutus, MTÜ Eesti Purjelaevad

© 2002-2003 Postimees